

Cando este segundo número da revista saía á luz, a Casa-Museo terá cumprido xa case dous anos da súa nova existencia, dende o dezasete de maio de 2003 en que tivo lugar a súa reinauguración. Boa parte deste tempo a súa andadura foi atendida unicamente por Patricia Carballal, é de agradecer a súa dedicación ao proxecto que nacía entón: a segunda parte dunha experiencia complexa e moi atractiva. Tratábase entón, e trátase agora, dun proxecto intencionadamente activo, unha vez reinaugurada a Casa nunca se pensou unicamente en estabilizar o acadado, nin en recibir visitantes a modo de anfitriónaxe, senón en facer un punto e seguido e, a partir dese momento, atopar relacións gratificantes e estreitar lazos coa sociedade.

Por suposto que somos anfitrións, e que a dinámica ascendente da institución é xa unha realidade móstrao a física deste número da revista que funciona xa como foro de investigación onde se reúnen e vinculan propostas (analíticas, sintéticas, dedutivas, comparativas, históricas...) que se desenvolven no territorio nacional e internacional. O número de artigos recibidos achega realmente esa panorámica completa e actual, desexada dende a primeira reunión, acerca da figura de Pardo Bazán.

Neste ano 2004, na Casa-Museo déronse exercicios de presenza necesarios para deixar constancia da nova imaxe da institución, traballouse para acadar o obxectivo principal unha vez inaugurada: consolidar a entidade no tecido social e facer tanxible o universo inmaterial que aínda hoxe lle pertence á escritora. Foron os primeiros pasos de algo que podería ser considerado un manifesto, xa que a nosa é unha institución que nace con vocación de ser unha das integradoras da historia na cidade, cando iso se cumpra, farase realidade a nosa presenza lexítima. A proba de que se fixo axeitadamente será percibir o aproveitamento da institución pola sociedade actual.

Pero para chegar a acadar este obxectivo, estes territorios deberán ser moito máis amplos. A Casa-Museo debe crecer agora a partir dunha reflexión crítica partindo do que é; un pequeno museo cos avances e limitacións que o caracterizan, por iso é indispensable a elaboración de guións científicos onde se apliquen as novas teorías e os novos métodos de investigación social, e a súa posta en práctica con actividades que sirvan para conquistalos.

Estes guións orientaranse a darlle á Casa un propósito educativo e integrador, social e educativo, e a desenvolver nela actividades que consigan espertar o interese, a creatividade e a implicación dun público para que este utilice de maneira activa (nunca pasiva) un patrimonio que é seu. Achegaranos aos nosos obxectivos a rigorosidade da investigación, da organización e

da didáctica, e estes novos métodos de investigación social axudarán a establecer enlaces beneficiosos entre patrimonio e público que contribúan á comprensión, á conservación e ao aproveitamento do noso patrimonio cultural, nun marco no que se favoreza a estabilización dunha identidade positiva e tolerante. Con miras a acadalo, se o que queremos é obter uns identificadores cuantificables, deberemos chegar a ter datos exhaustivos dos posibles disfrutadores deste patrimonio. Nesta primeira abordaxe da realidade, pero non perdemos ningunha ocasión de consultar os informantes-clave que son os nosos visitantes e os que están a participar na dinámica en que estamos inmersos.

Seguramente xa se vén apreciando que esta dinámica vai en dúas direccións; por un lado cara ao territorio, por outro cara aos visitantes, na procura de utilidades extrínsecas e intrínsecas, sempre indisolublemente unidas.

Georges Henri Rivière, primeiro director do ICOM¹ dende 1946 ata 1965, organizou e impartiu, entre 1971 e 1982, o Curso de Museoloxía na Universidade de París, alí transmitía as súas ideas contestatarias á museoloxía dominante da época. Rivière dicíalles aos seus alumnos: “o éxito dun museo non depende do número de obxectos que expón, senón do número de visitantes aos que lles ensinou algunha cousa”.(Rivière,1993,94)

Estamos de acordo, non se trata de encher as estatísticas de visitantes, senón de traballar para que cada un deles experimente algún tipo de emoción -emoción sensitiva, ademais de cognitiva- con respecto ao tema exposto, tarefa doada no noso caso, xa que presentamos unha figura que é difícil que deixe indiferente. O número de visitantes desde a inauguración, 3.250, pode ser considerado correcto, pero unha ollada ao libro de visitas é suficiente para saber que, como mínimo, os nosos visitantes non saen apáticos da Casa, incluso mostran ter levado unha sorpresa agradable. Nestas pequenas misivas destácase tanto o enfoque da exposición como o cumprimento da atención.

¹ Internacional Council of Museums, organismo non governamental asociado á UNESCO. Creado en 1946, é a asociación profesional de institucións museais máis importante do mundo. Posúe máis de 14.000 membros distribuídos en case 140 países, articulado en Comités Internacionais, Organizacións Afiliadas e Comités Nacionais representa todas as disciplinas de museos existentes na actualidade. A Rivière adxudícaselle a definición de museo que actualmente propón este organismo, definición que tamén contribuíu á crítica do museo tradicional e ao nacemento da nova museoloxía mundial.

Non podemos deixar de anotar outra frase deste etnólogo, aínda que sabemos que a institución non pertence á categoría dos ecomuseos², Rivière impulsounos dende o principio, como a forma popular e científica da nova museoloxía e definíaos como unha “entidade que parte dun **territorio**, unha **comunidade** e un **patrimonio**”, (Rivière, 1993, 191) propoñémonos nesta etapa, traballar en cada un destes campos coidando sempre as relacións entre eles.

1.- PATRIMONIO

O primeiro dos traballos orientouse cara ao patrimonio material; documentación, inventariado, catalogación, definición dos obxectos segundo as súas mensaxes implícitas, adecuación no espazo existente... ata chegar á exposición. Esta exhibición, baseada nunha rigorosa investigación, non terá nunca unha función accesoria, xa que se trata da función principal da Casa-Museo. A cuestión é que non entendemos o patrimonio como algo unicamente físico, senón que o concibimos -unha vez superada a súa valoración como obxecto único, cunha especificidade motivada por algo-, como o vínculo arredor do que a comunidade se debe reunir. E para acadalo eficientemente, a Casa válese dos recursos propios da moderna comunicación humana, sempre con fins culturais, ou cando menos, sociais. Partindo deste patrimonio, pretendemos sensibilizar o usuario/visitante e promover un conxunto de experiencias que lle ofrezan un significado e unha vivencia, que o axuden a levar a cabo algún tipo de autoidentificación cun contorno que é realmente seu.

É dicir, unha vez superado o punto no que planeamos e levamos a termo o proceso museal, agora deberemos responder a outras cuestións que se xeran dentro do amplo campo da museoloxía e que tratan acerca da natureza e do modo de xestión da institución como posuidora e exhibidora dunha colección de bens culturais. Quizais a primeira cuestión xa estea respondida; non nos conformamos con garantir a función de posuír, conservar e mostrar; sabemos que é rigorosamente necesario recibir as coleccións, rexistralas,

² “Ecomuseo” foi un vocábulo imaxinado -por Georges Henri Rivière entre outros- como o museo do home dentro do seu territorio, literalmente, como “un espello onde a poboación se mira, para recoñecerse, onde busca a explicación do territorio que o rodea [...]. Unha expresión do ser humano e da natureza, unha expresión do tempo, unha interpretación do espazo, un laboratorio, un conservatorio e unha escola” (Rivière, 1993)

conservalas, catalogalas e exhibilas, pero unha vez chegados a este punto hai que buscar a mellor maneira de manexar esta colección para detectar as liñas temáticas que representa e conectala coa nosa realidade sociocultural buscando relacionala co contorno.

En liñas xerais aceptamos o cambio entre a museoloxía tradicional, definida por Hugues de Varine-Bohan³ como un edificio, unha colección e un público, e apreciamos a nova visión museolóxica que vai mais aló e non se restrinxe ao edificio, senón que especula co territorio, que considera a colección como un patrimonio colectivo e que non traballa unilateralmente co público senón que persegue acadar unha comunidade participativa.

Como organismo vivo que somos, procuramos crecer aumentando o noso patrimonio, o noso crecemento comprende a recepción de obras editadas ata 1921, reedicións e edicións críticas da autora, obxectos variados e fotografías que documentan a figura da escritora e a súa pervivencia histórica.

2.- COMUNIDADE

En realidade todas as nosas actuacións perseguen un único fin: optimizar a comunicación coa comunidade, potenciar e fortalecer a función social do museo e promover dende aquí unha acción cultural socializada; non esperamos de maneira pasiva que o público se nos achegue, senón que asumimos a función de axente comunicador e saímos na procura dunha sociedade receptora de actividades coherentes e enriquecedoras. Trátase dunha nova función onde se busca a intercomunicación; lograr atraer e interesar a ese público, dialogar con el, é o comprobante da nosa eficiencia na relación coa comunidade, aínda que os datos que se veñen a repetir nos estudos de afluencia de visitantes aos museos mostran que soamente un 7% dos españois visita museos con regularidade, e que un 54% non os visita nunca.

Posiblemente a maneira máis interesante de estimular a sensibilidade nun museo sexa utilizando o material exposto para propoñer actitudes que desenvolvan o intelecto e a curiosidade. Trátase de mesturar a educación afectiva coa información, a cultura coa divulgación, o civismo co método, apuntar os sinais de identidade do individuo en igualdade co “outro”, como integrantes da mesma comunidade, e buscar que se definan eses sinais nun mesmo e nos outros.

A nosa institución, en liñas xerais, pode ofertar actividades e xerar

³ Foi o segundo Presidente do ICOM (1965-1974), substituíndo a Henri Rivière.

procesos culturais en tres vertentes: na área expositiva, na de documentación especializada e elaborando encontros e intercambios cos diversos públicos.

O noso interese na colaboración, comunicación e intercambio cultural, fixo que concibiramos a faceta de cooperación cultural coas institucións -e polo tanto co público- como algo indispensable; unha maneira de acadalo foi participar activamente nas exposicións temporais que puideran resultar interesantes para todos, á marxe do fenómeno social que veñen representando e polo tanto, sopesando rigorosamente o tipo de exposición onde colaborar, sempre e como mínimo, cun contido pedagóxico.

Así se colaborou en diversas exposicións como *Las letras viajan en tren*. A nosa entidade cooperou coa experiencia levada a cabo polo Museo del Ferrocarril de Madrid, ao igual que o fixeron outras entidades que representan a distintos escritores, o Museo del Libro (Biblioteca Nacional), a Filmoteca Nacional de Madrid, o NODO e diferentes editoriais como Anaya, Alfaguara ou Tusquets.

Visitaron esta exposición entre o 17 de decembro de 2003 e o 30 de abril de 2004, preto de quince mil visitantes que fixeron un percorrido pola literatura nacional e internacional no que quedaba clara a importancia deste medio de transporte como base argumental de relatos concibidos por Emile Zòla, Charles Dickens, Jacinto Benavente, Azorín, Jorge Luis Borges e James Joyce entre moitos outros.

Outra exposición na que se colaborou foi *A través do tempo: Historia do Castelo de Santa Cruz*. Elaborada polo Centro de Extensión Universitaria e Divulgación Ambiental de Galicia (CEIDA), organismo que ocupa actualmente as dependencias do Castelo de Santa Cruz do Concello de Oleiros; entre o 22 de abril e o 30 de xullo do 2004 presentouse ao público unha revisión dos últimos catro séculos deste fermosísimo enclave; a Casa-Museo ocupouse dalgúns aspectos da única familia de civís que foi propietaria da illa.

A exposición foi visitada por 2.602 persoas, das que 1.044 foron visitantes escolares, e 414 adultos de determinadas asociacións que se interesaron sobre todo en recuperar no posible a historia vivida ao indagar nas lembranzas dos veciños da zona. É de esperar que destas xuntanzas saia unha publicación onde quede fixada a documentación histórica recollida.

En paralelo coa exposición levouse a cabo o curso “Historia do Castelo de Santa Cruz” co obxectivo xeral de promover o coñecemento dese patrimonio histórico, cultural e natural constituído pola illa e o Castelo de Santa Cruz e o seu contorno. Tivo unha duración de 24 horas repartidas entre o 2 e o 17 de xullo de 2004, e dividiuse en tres seccións: contextualización do

enclave na época da construción do castelo; análise sobre a familia Quiroga-Pardo Bazán dende o punto de vista social, cultural e sobre as intervencións construtivas na illa; e o estudo da riqueza do patrimonio natural a través dos recursos interpretativos da zona. A Casa participou nesas xornadas ao lado de especialistas na figura de Pardo Bazán como Pilar Faust e Ana María Freire.

Museo Pedagógico de Galicia. (MUPEGA). Santiago de Compostela. Este museo provén da iniciativa da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia, e solicitou a nosa participación na exposición, Emilia Pardo Bazán aparece no espazo expositivo “Solaina de Educadores Galegos”, que consta de catorce módulos onde aparecen igual número de personaxes que colaboraron no progreso educativo de Galicia.

3.- INVESTIGACIÓN ESPECIALIZADA.

A investigación é parte inseparable do propio concepto de museo, constitúe unha tarefa intrínseca xa que está presente, dunha maneira ou doutra, en moitas das actividades que se desenvolven diariamente na Casa. A estreita implicación que existe entre ela e o resto das nosas funcións é parte do carácter plural da profesión museística.

O propio museo presenta así mesmo unha dualidade en canto á súa definición como institución investigadora. Investigamos por e para nós mesmos, é dicir, para mellorar o noso propio funcionamento e estimulalo. Pero á parte deste carácter intrinsecamente ligado á investigación que teñen as funcións habituais en calquera museo, prodúcese no noso caso, e por vontade propia, unha estreita relación coa investigación que se vén desenvolvendo noutras institucións e por outros individuos, especializados ou non. Este é outro dos obxectivos xa sinalados da Casa; axudar no posible aos investigadores facilitando medios e ferramentas, e os nosos coñecementos, para aproximarse á escritora. Ademais de mencionar os contactos que se manteñen con outras institucións investigadoras, como son os departamentos universitarios, e a cooperación da institución na organización de encontros científicos, non é necesario volver a apuntar o labor que desempeña esta revista como difusora dos resultados deses traballos de investigación.

A ese mesmo intento de facilitar unha visión certa e definida da figura de Pardo Bazán, transmitindo o resultado dos traballos dos especialistas, a ese mesmo intento por poñer en contacto os especialistas, respondeu o primeiro *Simposio Emilia Pardo Bazán* que, baixo a dirección do profesor González Herrán, estableceu un estado da cuestión dos estudos pardobazanianos ata actualidade.

Dado o seu carácter de *Simposio* de especialistas, este ano dedicouse á decana das investigacións sobre Pardo Bazán: Madame Nelly Clemessy, Catedrática da Universidade de Niza e auténtico punto de referencia nas investigacións que se levan feito sobre a figura e a obra de Emilia Pardo Bazán. Nesta primeira edición o título foi “Emilia Pardo Bazán. Estado de la Cuestión” e celebrouse no salón de actos da Real Academia Galega os días 2, 3 e 4 de xuño de 2004 con entrada e asistencia libres. Repetirase a experiencia anualmente.

Durante estes tres días, en horario de mañá e tarde, o simposio deu conta do estado actual das investigacións sobre a figura e a obra de Emilia Pardo Bazán, e contou con distinguidos especialistas na materia. As conferencias e relatorios recolleranse nun volume de Actas do Simposio que se publicará como número monográfico ou como anexo desta publicación.

4.- ENCONTROS E INTERCAMBIOS CON PÚBLICO DIVERSO.

No momento no que o home cobra conciencia da continuidade da historia, comeza a sentir respecto polo seu pasado. A este primeiro impulso súmase máis adiante o desenvolvemento da súa capacidade de concibir e apreciar os valores culturais; relixión, linguaxe, arte, mitos, música, asequibles todos eles a través das obras e monumentos que cada unha destas manifestacións vai creando, e que son os signos, os vestixios do pensamento e da lembranza, sen os que non poderíamos chegar a captar xamais o intanxible.⁴

Na realidade, o difícil é definir a maneira de determinar esa continuidade da historia, aínda que a solución máis axeitada quizais sexa a proposta por Pierre Mayrand, secretario do MINOM⁵, quen establece: “O método consiste en sinalar a grupos da poboación, mediante unha actividade simultánea de sensibilización e de documentación, o valor simbólico de certos elementos.”

Comezaremos pois a sinalar eses *grupos de poboación* aos que deberemos dirixirnos simultaneando sensibilidade e rigor. Nesta primeira etapa estableceremos grandes grupos de visitantes, colaboradores e acompañadores, cos que trataremos de acadar actuacións rendibles e gratificantes para todos.

⁴ Nelly Decarolis - presidente do ICOFOM LAM (ICOM para América Latina) Texto pertencente ao Simposio Nacional presentado en Córdoba, Arxentina: “Repensando los museos históricos II”. Outubro de 2000.

⁵ MINOM ou Movemento Internacional para unha Nova Museoloxía, é unha organización afiliada dende 1984 ao ICOM. Actualmente o seu presidente é Alfredo Tinoco de Portugal. O extracto pertence á Declaración de Quebec.

Debe quedar claro que non só nos orientamos cara a ampliar o noso campo de acción, senón a coñecer, con rigor e lucidez, os espazos onde a nosa presenza sexa inescusable. Neste senso, e dentro desta investigación sobre o noso contorno, podemos empezar reflexionando sobre un gran segmento “social”; a Casa-Museo non pode quedar apartada do espazo que por definición está centrado no coñecemento: a *Universidade*.

Tanto a Universidade de Santiago como a da Coruña, as dúas máis próximas xeograficamente, contan con profesores atraídos pola figura de Pardo Bazán, as súas sinaturas engádenlle valor a esta publicación; pero aínda que sexa posible que o nexos de unión entre a Casa e os estudantes sexa o profesorado, xa que se ocupa da súa educación académica e quizais, de orientalos cara as experiencias interesantes que estean a suceder, existe unha realidade certa: tamén é necesario que dende aquí teña lugar unha oferta de calidade que dea resposta ás necesidades culturais que ten este grupo.

Na análise que vén a continuación utilizamos os datos estatísticos da Universidade da Coruña⁶ no curso 2003-2004. Neste campus dan clase, segundo o *Resumo xeral de profesorado (decembro de 2003)* un total de 1215 profesores dos que coñecemos realmente unha pequenísima parte. Se temos en conta ao profesorado que pertence a departamentos nos que a nosa institución puidera chamar minimamente a atención, obtemos un número aproximado de 150, onde están incluídas licenciaturas como Filoloxía Española e Latina, Filoloxía Inglesa, Filosofía e Métodos de Investigación en Educación, Pedagogía e Didáctica das Ciencias Experimentais, Didácticas Especiais, Socioloxía e Ciencias Políticas da Administración, Psicoloxía Evolutiva e da Educación, Humanidades, Técnicas da Información e as Comunicacions, Galego-Portugués, Francés e Lingüística.

Os datos estatísticos antes citados, e referentes agora ao 1º e 2º ciclo, infórmanos de que no Campus da Coruña hai 20.915 alumnos matriculados. É penoso carecer dos recursos suficientes para atraelos ou para descubrirlles a importancia da personaxe, aínda que quizais o penoso sexa non atopar a linguaxe axeitada para que lles interese a nosa institución. Se aplicamos un pouco de modestia e facemos unha selección entre os estudantes de materias afíns ao noso espazo, resultaría un total de 2.775 alumnos, anotando unicamente as disciplinas de Filoloxía, Ciencias da Educación e Humanidades, que cremos que deberían coñecer, independentemente das necesidades puramente académicas, a nosa institución. Sen cuestionarnos

⁶ Datos estatísticos da Universidade da Coruña. Memoria 2002-2003. <http://www.udc.es/informacion/ga/estadistica/20032004/>

os motivos polos que este grupo sexa en xeral o menos activo nas visitas a este tipo de centros, quizais haxa que considerar os estudantes universitarios como un numeroso grupo sen as mesmas expectativas que o resto dos visitantes aínda que con importantes necesidades socioculturais.

Seguramente o achegamento virá a partir do coñecemento que academos das súas inquiredanzas, das actividades culturais e sociais que saen deles. Coñecer o seu traballo, as súas agrupacións, as súas actitudes, é unha responsabilidade ineludible para saber cal é o espazo onde podemos participar -ou facer partícipes- desenvolvendo accións necesarias. Se a nosa institución non consegue atraer este grupo, futuro motor da nosa sociedade, non terá cumprido o seu entabado co colectivo social. Este será un dos obxectivos do ano que agora comeza.

Quizais este sexa un bo momento para engadir que xa estamos a acadar resultados positivos ao prestarlle a atención que merecen as experiencias, neste caso universitarias, que inclúen a nosa institución. A partir da proposta dun equipo de profesores da Escola de Turismo, o seu alumnado tiña a indicación de facer un traballo sobre Pardo Bazán e integrar a súa figura na cidade facendo unha hipotética guía de rúas onde se mostrase a Coruña que ela viviu. A partir de aí, dende a Casa fíxose o posible para que todos os alumnos tivesen a maior información sobre o que se lles pedía -alusións da autora sobre a cidade nos seus textos e alusións doutras fontes sobre a vida de Pardo Bazán en particular e da súa época en xeral, na Coruña-, engadindo esforzos co equipo municipal de Turismo, estase neste momento a elaborar unha guía de rúas turístico-literarias por “Marineda”, da que faremos cumprida referencia máis abaixo.

Ciclo de cine.

“Este ciclo responde ao ineludible obxectivo da Casa-Museo de achegar o publico visitante ás obras de Emilia Pardo Bazán, ademais de difundir, na medida do posible aquelas creacións que, por diversos motivos, son de difícil divulgación.” Este texto, presentación do ciclo, é unha boa definición do que se pretendía acadar nesta actividade, dirixida ao público en xeral e de entrada libre, que foi preparada por María Bonilla e Patricia Carballal, e presentada entre os días 4 e 8 de outubro do 2004.

Solicitáronse as instalacións do Centro Galego de Artes da Imaxe para proxectar aquelas que unicamente se conservan en formato celuloide –por suposto, dende aquí facerlle chegar unha vez máis o noso sincero agradecemento pola súa atención-. Nas restantes ocasións, os filmes

proxectáronse nas instalacións da Real Academia Galega.

Para facer o ciclo máis interesante e participativo, os filmes estiveron precedidos por unha presentación levada a cabo por especialistas, así, ademais da literatura creada por Pardo Bazán víronse tocadas transversalmente outras disciplinas.

Lectura ininterrompida de *Los pazos de Ulloa*

Co obxectivo de conmemorar o Día do Libro, e intentando novamente facer unha pequena contribución en actuacións de interese, levouse a cabo na Casa a lectura ininterrompida de *Los pazos de Ulloa* na que participaron, xunto co público, personalidades de todos os ámbitos políticos e culturais.

Buscouse deste xeito recuperar o valor comunicativo da literatura escrita e fomentar a lectura, ademais de abrir as nosas portas ao público para saborear esas actividades atractivas e participativas nas que queremos distinguírnos.

A que segue foi a orde de lectura do día, a ela sumáronse algúns participantes voluntarios:

1. José María Paz Gago
2. Yolanda Castaño
3. Estíbaliz Espinosa
4. Xosé Luís Axeitos
5. Xosé María Dobarro
6. Cristina Patiño
7. Eva Acosta
8. Xulia Santiso

Os xoves da rúa Tabernas

En principio, con esta proposta preténdese rescatar –poñendo en valor a realidade histórica que realmente o merece- a tradición dos faladoiros que durante moitos anos tiveron lugar os xoves neste domicilio da familia Pardo Bazán na Coruña. Neles reuníanse persoeiros das letras, da política, das artes e das ciencias, cobrando un importante papel na vida cultural da cidade naquela época. Aínda que versaban moitas veces sobre temas literarios sabemos que se leron nelas poemas de Menéndez Pelayo, que se declamaron anacos dos dramas de Víctor Balaguer e que se fixeron homenaxes a figuras literarias coma a de Cervantes-, tamén tiveron cabida outras doutrinas artísticas ou científicas -nelas presentouse, por exemplo, o descubrimento do micrófono transmisor de Juan Yáñez-.

D. Xosé Luís Axeitos na lectura de *Los pazos de Ulloa*, no Día do Libro

O público que nos acompañou o Día do Libro

Dª Yolanda Castaño na lectura de *Los pazos de Ulloa*, no Día do Libro

Nestas veladas literarias alternábanse, pois, declamación de obras, presentación de novidades literarias e científicas, debates, etc., delas incluso xorde a idea da *Revista de Galicia*, dirixida por Emilia Pardo Bazán, publicación que actuou tamén como un importante órgano difusor dos contidos destas “veladas”, á vez que os seus asistentes se convertían en redactores e colaboradores asiduos.

A idea que se persegue cos *xoves da rúa Tabernas* é a de recuperar esta tradición en todos os seus aspectos. Con Emilia Pardo Bazán como anfitriño, non como protagonista, fálase, loxicamente de literatura pero tamén doutros temas: cine, historia, artes plásticas, arquitectura, ciencia, etc. O mesmo que ocorría nas “veladas” doutros tempos, dábase cabida ás declamacións, charlas, debates, etc. Así os faladoiros poderán converterse nun referente cultural da cidade e servirán como foco de difusión e de discusión de todo feito cultural que mereza relevancia.

Visitas escolares

Xa anotamos máis arriba un apartado dun posible manifesto da Casa-Museo: a institución naceu con vocación de ser unha das integradoras da historia da cidade, pois ben, este é outro; queremos constituírnos nunha “Casa das Letras” atendendo á demanda que existe con respecto a esa faceta indisoluble da comunicación humana. No eido da didáctica escolar, dende a inauguración da Casa, e incluso dende antes, viñamos colaborando co programa municipal “Descubrir Coruña” e atendendo xa a bastantes grupos escolares. Pero ao comezo do curso escolar 2004 decidiuse ofertar unha tipoloxía determinada de visitas e enviouse esta carta a todos os centros escolares, a ámbolos dous departamentos de Lingua e Literatura.

Estimada/o señora/or:

A Casa-Museo Emilia Pardo Bazán, que comparte dependencias coa Real Academia Galega, ofrécelles a posibilidade, como profesor/a da materia de Lingua e Literatura nos idiomas galego ou castelán, de poñer en práctica a súa disciplina aplicando a programación curricular de cada nivel educativo.

O noso obxectivo fundamental é encher o baleiro que existe no panorama museolóxico que nos rodea e converternos nun espazo onde as letras reciban a súa xusta dimensión e se poida xogar aprendendo, pero sobre todo, poñendo en práctica todo o adquirido nas aulas, evidenciando o valor que ten o bo uso da lingua e as súas aplicacións, ao mesmo tempo que afondamos no coñecemento dunha escritora complexa e rica onde as haxa.

Nesta introdución á lingua e á literatura, non se trata unicamente de ollar a historia, trátase tamén de traela ao noso tempo, de esmiuzala e de aprender dela. Desta maneira, este curso, ademais da visita guiada de contidos xerais, poñeremos en práctica diversas actividades adaptadas ao nivel do alumnado:

1. Abrindo fronteiras ás palabras

Linguaxe e comunicación

A partir dos contidos do museo, e de textos seleccionados para tal fin, falaremos dos diferentes modos de comunicación. Buscaremos os símbolos que integran a linguaxe artística e traballaremos cos signos que forman a escritura e a fala.

Diferentes tipos de texto

Incidiremos nas diferenzas entre unha descrición e unha narración, por exemplo, vendo as particularidades que teñen cada unha delas.

Textos literarios e non literarios

Analizaremos as súas características principais para diferenciar os dous tipos de textos. Os alumnos/as serán os que deban localizalos na sala. Despois traballaremos sobre un dos elixidos.

Para coñecer os diferentes xéneros literarios

Observaremos as características que constitúen os distintos xéneros: a través da lectura en voz alta de varios textos da escritora, intentaremos adiviñar de que xénero se trata, observando as súas características principais: poesía, contos, teatro, novela ...

2. A prensa

Outra das actividades didácticas que propón a Casa-Museo é a aproximación á prensa da época a través das producións xornalísticas de Emilia Pardo Bazán.

Esta aproximación darase en dúas direccións: En primeiro lugar faremos un percorrido pola historia da prensa, dende o seu nacemento ata os nosos días, para o que utilizaremos varios exemplares orixinais.

En segundo lugar, analizaremos os distintos tipos de xéneros xornalísticos, tomando exemplos do presente e do pasado e, sobre todo, centrándonos nos textos que produciu a autora.

1. Xéneros informativos:

- A noticia
- A reportaxe
- A entrevista

2. Xéneros de opinión:

- Editorial
- Carta ao director
- Artigo de opinión

3. Xéneros híbridos onde se misture a información e a opinión:

- Crónica
- Crítica

4. A prensa literaria

Por iso, convidamos o seu centro a realizar as visitas escolares que consideren oportunas, desde o terceiro ciclo de Primaria ata Bacharelato. As visitas serán atendidas polo persoal da Casa-Museo e poderán facerse en horario de 10:00 a 14:00 e de 16:00 a 19:00 de luns a venres (previa cita), cun máximo de 25 alumnos por visita. Naturalmente este programa encaixa co ofrecido no marco do Servizo

Municipal de Educación.

En calquera caso e se así o desexan, póñanse en contacto con nós.

Un cordial saúdo.

Á volta da correspondencia, puxéronse en contacto con nós doce centros educativos de diferentes niveis: CEIP, IES e de Bacharelato, e foron atendidos trece grupos e un total de 598 alumnos. Outros catorce grupos están xa citados para seren atendidos.

Tras a visita, pedímoslles aos profesores que emitesen un xuízo crítico sobre os enfoques temáticos. Ata o de agora unicamente se recibieron mensaxes positivas sobre a idea e a súa posta en marcha.

3. Territorio

Reivindicar o territorio que nos pertence non é, en absoluto, reivindicar unha quimera; sinxelamente, coñecemos o noso protagonismo. Partamos por exemplo dos estudos de territorio que xogan un papel importante e prioritario en calquera análise; a partir deste procedemento, se consideramos cales son os elementos claves na memoria histórica da nosa cidade, é evidente que a nosa institución é un instrumento básico no coñecemento e estudo: a súa economía, a súa sociedade, o seu desenvolvemento xa fora apuntado pola escritora, de aí a importancia de participar na construción dun discurso común entre historia e cidade. Falamos de territorios de influencia comúns.

Aínda que o anotamos máis arriba, estamos convencidos que un dos traballos de centros como o noso abrangue a investigación, conservación e difusión do patrimonio cultural e natural da comunidade ao xerar procesos educativos que fortalezan a súa identidade e sentido de pertenza. A nosa intervención na proposta educativa que partiu da Escola de Turismo, contribuíu sen dubida a engadir alternativas nos traballos presentados. Quizais pola nosa participación non só se trataron temas tan relevantes coma o turismo cultural ou o patrimonio urbanístico da cidade. Tamén se falou do noso patrimonio cultural, que constitúe a materia prima do proceso educativo e social de todos os museos con vocación comunitaria. Así vaise xerando un proceso de concienciación con base no rescate, e no respecto, da memoria colectiva.

Por parte da Casa-Museo, con esta actividade deuse un novo paso cara ao noso obxectivo último: dinamizar a figura da escritora, recuperala para a sociedade e facer a esta sociedade partícipe da existencia dunha muller que foi unha auténtica protagonista da súa época. É novamente a demostración de que a implicación do público cun escritor non se fai unicamente coa súa lectura nin coa visita aos seus espazos íntimos. Os seus territorios non teñen

D. Xosé Ramón Barreiro, Mme. Nelly Clémessy e D. José Manuel González Herrán

"Emilia Pardo Bazán:"

ESTADO DE LA CUESTIÓN"

Caja Postal

SIMPOSIO

A Ocaña, 1, 3 e 4 de outubro de 2009

MÉRCORES, 2 DE XUÑO

» 10:00 a 10:30 INSCRIPCIÓN » 10:30 a 10:40 DELA PORDO: <i>Reunión de asemblea do "Emilia Pardo Bazán" (na Plaza do Concello da vila de Ocaña)</i> » 11:00 a 11:40 DELA PORDO: <i>Exposición de pinturas (na Biblioteca)</i> » 11:40 a 12:00 DELANO: <i>Exposición de pinturas (na Biblioteca)</i> » 12:00 a 12:40 COMUNICACIÓN: <i>Reunión a Mente, 12a sesión de debate do "Emilia Pardo Bazán" (na Biblioteca)</i> » 12:40 a 13:40 COMUNICACIÓN: <i>Reunión a Mente, 12a sesión de debate do "Emilia Pardo Bazán" (na Biblioteca)</i> » 13:40 a 13:50 DELANO:	» 10:00 a 17:30 RELACIONO: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 17:30 a 17:50 DELANO: » 17:50 a 18:10 DELANO: » 18:10 a 18:30 COMUNICACIÓN: <i>La ciudad y el paisaje literario en la obra de Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 18:30 a 18:50 RELACIONO: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 18:50 a 19:10 DELANO:
---	---

XOVES, 3 DE XUÑO

» 10:00 a 10:40 RELACIONO: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 10:40 a 11:00 DELANO: <i>Exposición de pinturas (na Biblioteca)</i> » 11:00 a 11:40 DELANO: <i>Exposición de pinturas (na Biblioteca)</i> » 11:40 a 12:30 RELACIONO: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 12:30 a 13:00 DELANO: » 13:00 a 17:30 RELACIONO: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i>	» 17:30 a 17:50 DELANO: » 17:50 a 18:10 DELANO: » 18:10 a 18:30 RELACIONO: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 18:30 a 18:50 COMUNICACIÓN: <i>Visión global e resumo de los temas do 2.º Encontro Emilia Pardo Bazán (na Biblioteca)</i> » 18:50 a 19:10 DELANO:
---	--

Tríptico I Simposio Emilia Pardo Bazán

fronteiras porque son inmateriais e mestúranse cos nosos.

Dona Emilia foi un personaxe complexo, e fan falla actuacións coma esta para evidenciar a imposibilidade de incluíla nesta marea de simplificacións, de tópicos nos que estamos inmersos.

Ademais de desenvolver actividades culturais nas que presentamos o museo e a súa protagonista ao público, nas que estamos a traballar noutras tarefas que nos implican con outras institucións.

Participación na Asociación ACAMFE (Asociación de Casas-Museo y Fundaciones de Escritores)

En principio, asociámonos buscando facilitar intercambios e colaboracións entre os afiliados e a Casa, xa que na asociación se contempla levar a cabo publicacións, encontros, cursos, exposicións colectivas, etc. Neste senso, e tendo en conta a importancia da asociación e a súa utilidade operativa, optamos e conseguimos pertencer á Xunta Executiva, onde traballamos en funcións de vicesecretariado e tesourería. Neste momento, estamos a traballar en publicacións xerais da asociación, entre elas un roteiro literario pola xeografía nacional. Ademais estase a rematar a presentación dunha revista que levará o título de *Poliédrica palabra*, que servirá de divulgación desta sociedade e dos autores que representa; por outro lado, e unha vez rematada e colgada a páxina Web da asociación WWW.ACAMFE.ORG, estase a dinamizala presentándoa en diversos foros.

Presentación nos vídeos de a bordo da compañía Iberia.

Novamente o territorio cultural da Casa-Museo farase máis grande, xa que unha vez establecidos os contactos coa empresa que se ocupa de elaborar os vídeos que se proxectan nos avións da compañía Iberia, estase a traballar na edición dun no que se mostrará o noso espazo. Estas imaxes proxectaranse no mes de febreiro de 2005.

En resumo, e xa para rematar, anotar que dende a Casa se traballa mesturando esencias de renovación e de permanencia. Coa intención de estar sempre ao día, tentamos dirixirnos non só aos visitantes que entran por primeira vez, senón aos que repiten a súa visita, para que atopen aquí un centro activo. Dende estas páxinas, queremos mostrarlles a todos eles a nosa máis distinguida consideración pola súa colaboración e participación. Como sempre, facemos a invitación extensiva a todos os que nos queiran acompañar, e participar das citadas, e doutras novas actividades culturais,

sabendo sempre que a cultura non só debe referirse a produtos e actividades, senón á transmisión de valores e de relacións sociais.

Julia Santiso Rolán

Conservadora da

Bibliografía

- AA.VV. (2002): *Educación y Museos*, México, Instituto Nacional de Antropología e Historia.
- Arroyo, Miriam (1983): *Programa para el Desarrollo de la Función Educativa de los Museos*, México, INAH.
- León, Aurora (1990): *El museo. Teoría, praxis y utopía*, Madrid, Cátedra.
- Camarena, Cuauhtémoc, Morales, Teresa, Valeriano, Constantino: *Pasos para crear un Museo Comunitario*. México, Instituto Nacional de Antropología e Historia.
- Fernández Alonso, Luís (1999): *Introducción a la Nueva Museología*. Madrid, Ed. Alianza.
- Rivière, G.H. (1993): *La Museología. Curso de museología / Textos y testimonios*, Madrid, Ediciones Akal.
- Souza, Rosa María - "La Investigación Participativa" en *Memoria del Simposio: Patrimonio, Museo y Participación social*, México, INAH, Colección Científica, Núm. 272.